

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

25. januar 2007*

Indhold

I — Den anfægtede beslutning	I - 789
A — Kartellet	I - 789
B — Kartellets varighed	I - 792
C — Den anfægtede beslutnings konklusion	I - 792
II — Sagen ved Retten og den appellerede dom	I - 793
III — Retsforhandlinger for Domstolen	I - 794
IV — Appellerne	I - 796
A — Det af Nippon Steel fremførte anbringende om, at der foreligger retlige fejl i forbindelse med fastlæggelsen af niveauet for kravene til beviset	I - 796
1. Parternes argumentation	I - 796
2. Domstolens bemærkninger	I - 799
a) Om anbringendets første led	I - 799
b) Om anbringendets andet led	I - 807
c) Om anbringendets tredje led	I - 808
d) Om anbringendets fjerde led	I - 815

* Processprog: engelsk.

B — Sumitomos første anbringende vedrørende retlige fejl med hensyn til de japanske producenters deltagelse i overtrædelsen i henhold til beslutningens artikel 1	I - 817
1. Parternes argumentation	I - 817
2. Domstolens bemærkninger	I - 821
C — Sumitomos andet anbringende vedrørende langvarigheden af sagsbehandlingen ved Retten	I - 824
1. Parternes argumentation	I - 824
2. Domstolens bemærkninger	I - 825
V — Sagsomkostningerne	I - 827

I de forenede sager C-403/04 P og C-405/04 P,

angående to appeller i henhold til artikel 56 i Domstolens statut, iværksat den 22. september 2004,

Sumitomo Metal Industries Ltd, Tokyo (Japan), ved C. Vajda, QC, og solicitors G. Sproul og S. Szlezinger (sag C-403/04 P),

Nippon Steel Corp., Tokyo, ved avocats J.-F. Bellis og K. Van Hove, og med valgt adresse i Luxembourg (sag C-405/04 P),

appellanter,

de andre parter i appelsagen:

JFE Engineering Corp., tidligere NKK Corp., Tokyo, og med valgt adresse i Luxembourg,

JFE Steel Corp., tidligere Kawasaki Steel Corp., Tokyo, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgere i første instans,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved N. Khan og A. Whelan, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt i første instans,

EFTA-Tilsynsmyndigheden,

intervenient i første instans,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Jann, og dommerne K. Lenaerts, E. Juhász, K. Schiemann og M. Ilešič (refererende dommer),

generaladvokat: L.A. Geelhoed

justitssekretær: ekspeditionssekretær L. Hewlett,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 8. december 2005,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 12. september 2006,

afsagt følgende

Dom

- ¹ I appelskrifterne har selskaberne Sumitomo Metal Industries Ltd (herefter »Sumitomo«) (sag C-403/04 P) og Nippon Steel Corp. (herefter »Nippon Steel«) (sag C-405/04 P) nedlagt påstand om ophævelse af den dom, der blev afsagt af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans den 8. juli 2004, JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen (forenede sager T-67/00, T-68/00, T-71/00 og T-78/00, Sml. II. s. 2501, herefter »den appellerede dom«), i det omfang dommen vedrører dem.

- 2 Ved den appellerede dom nedsatte Retten de bøder, som appellanterne var blevet pålagt ved Kommissionens beslutning 2003/382/EF af 8. december 1999 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 81 (sag IV/E-1/35.860-B — Sømløse stålrør) (EUT 2003 L 140, s. 1, herefter »den anfægtede beslutning«), og frifandt i det væsentlige Kommissionen i de annullationssøgsmål, der var anlagt vedrørende denne beslutning.

I — Den anfægtede beslutning

A — Kartellet

- 3 Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber rettede den anfægtede beslutning til otte virksomheder, der producerer sømløse stålrør. Blandt disse virksomheder er fire europæiske selskaber (herefter »fællesskabsproducenterne«): Mannesmannröhren-Werke AG (herefter »Mannesmann«), (herefter »Vallourec«), Corus UK Ltd (tidligere British Steel Ltd, herefter »Corus«) og Dalmine SpA (herefter »Dalmine«). De fire andre virksomheder, som den anfægtede beslutning var rettet til, er japanske selskaber (herefter »de japanske producenter«): NKK Corp., Nippon Steel Corp., Kawasaki Steel Corp. og Sumitomo Metal Industries Ltd (herefter »Sumitomo«).
- 4 Sømløse stålrør anvendes i olie- og gasindustrien og omfatter to hovedkategorier af produkter.
- 5 Den første produktkategori omfatter borerør, der i almindelighed kaldes »Oil Country Tubular Goods« eller »OCTG«. Disse rør kan sælges uden gevind (»glatte rør«) eller med gevind. Gevindskæringen foretages for at gøre det muligt at sætte OCTG-rørene sammen. Den kan foretages i overensstemmelse med standarder, der er fastsat af American Petroleum Institute (API) — rør, der er forsynet med gevind

efter denne metode, betegnes »OCTG-rør med standardgevind« — eller ved hjælp af særlige teknikker, der normalt er patenteret. I dette sidstnævnte tilfælde drejer det sig om gevind eller efter omstændighederne om »joints af første kvalitet« eller om »premium«-gevind, — rør, der er forsynet med gevind efter denne metode, benævnes »OCTG-rør med specialgevind«.

- 6 Den anden produktkategori udgøres af rør til transport af olie og gas (»ledningsrør«), inden for hvilke der dels findes rør, der er fremstillet i overensstemmelse med standardiserede normer, dels rør, der er fremstillet efter mål i forbindelse med særlige projekter (herefter »projektledningsrør«).
- 7 I november 1994 besluttede Kommissionen at foretage en undersøgelse for at fastslå, om der forelå konkurrencebegrænsende praksis vedrørende disse produkter. I december 1994 foretog Kommissionen kontrolundersøgelser hos flere virksomheder, herunder Sumitomo. Mellem september 1996 og december 1997 foretog Kommissionen yderligere kontrolundersøgelser hos Vallourec, Dalmine og Mannesmann. I forbindelse med en kontrolundersøgelse hos Vallourec den 17. september 1996 afgav formanden for Vallourec Oil & Gas, Verluca, en erklæring (herefter »Verlucas erklæring«). I forbindelse med en kontrolundersøgelse hos Mannesmann i april 1997 afgav lederen af dette selskab, Becher, ligeledes en erklæring (herefter »Bechers erklæring«).
- 8 Henset til Verlucas og Bechers erklæringer og andre beviser fastslog Kommissionen i den anfægtede beslutning, at de otte virksomheder, som beslutningen var rettet til, havde indgået en aftale, hvis formål bl.a. var, at virksomhedernes hjemmemarkeder skulle respekteres. I medfør af denne aftale afstod den enkelte virksomhed fra at sælge OCTG-rør med standardgevind og projektledningsrør på hjemmemarkedet for en anden part i aftalen.
- 9 Aftalen blev indgået under møder mellem fællesskabsproducenter og japanske producenter, der var kendt under navnet »Europa-Japan-klubben«.

- 10 Princippet om, at hjemmemarkederne skulle respekteres, blev angivet ved udtrykket »grundlæggende regler« (»Fundamentals«). Kommissionen anførte, at de grundlæggende regler faktisk var blevet overholdt, og at aftalen følgelig havde haft konkurrencebegrænsende virkninger på fællesmarkedet.
- 11 Aftalen indeholdt i alt tre led, hvor det første var de grundlæggende regler om, at hjemmemarkederne skulle respekteres, som er nævnt ovenfor, og som udgør overtrædelsen, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 1, den anden var fastsættelsen af priserne i forbindelse med udbud og af minimumspriser for »de særlige markeder« (»special markets«), og det tredje var opdelingen af de andre markeder i verden, med undtagelse af Canada og USA, ved hjælp af fordelingsnøgler (»sharing keys«).
- 12 Kommissionen støtter sin konklusion om, at de grundlæggende regler fandtes, på en række dokumentbaserede indicier, der er opregnet i den anfægtede beslutnings betragtning 62-67, samt på den oversigt, der findes i beslutningens betragtning 68. Det fremgår af denne oversigt, at den nationale producents andel af de leverancer, der blev foretaget af de virksomheder, som den anfægtede beslutning var rettet til, i Japan og på hjemmemarkedet for hver af de fire fællesskabsproducenter var meget høj. Heraf udleder Kommissionen, at hjemmemarkederne som helhed faktisk blev respekteret af parterne i aftalen.
- 13 Medlemmerne af Europa-Japan-klubben afholdt et møde i Tokyo den 5. november 1993 for at søge at opnå en ny aftale med de latinamerikanske producenter om opdeling af markederne. Indholdet af aftalen, der blev indgået ved denne lejlighed, afspejles i et dokument, der den 12. november 1997 blev overgivet til Kommissionen af en udenforstående informant, og som bl.a. indeholder en »fordelingsnøgle« (herefter »fordelingsnøgledokumentet«).

B — *Kartellets varighed*

- 14 Europa-Japan-klubben holdt møder fra 1977, hvilket skete ca. to gange om året, indtil 1994.
- 15 Kommissionen var imidlertid af den opfattelse, at året 1990 måtte anses for begyndelsestidspunkt for kartellet med henblik på bødeudmålingen, i betragtning af, at der mellem 1977 og 1990 var indgået aftaler om frivillig eksportbegrænsning mellem Det Europæiske Fællesskab og Japan. Ifølge Kommissionen ophørte overtrædelsen i 1995.

C — *Den anfægtede beslutnings konklusion*

- 16 Det fremgår af den anfægtede beslutnings artikel 1, stk. 1, at de otte virksomheder, som beslutningen blev adresseret til, »har overtrådt EF-traktatens artikel 81, stk. 1, ved [...] at have deltaget i en aftale, der bl.a. gik ud på, at deres respektive hjemmemarkeder for OCTG-rør med standardgevind og sømløse projektledningsrør skulle respekteres«.
- 17 Det fastslås i beslutningens artikel 1, stk. 2, at overtrædelsen varede fra 1990-1995 for Mannesmann, Vallourec, Dalmine, Sumitomo, Nippon Steel Corp., Kawasaki Steel Corp. og NKK Corp. Med hensyn til Corus angives det, at overtrædelsen varede fra 1990 til februar 1994.

18 Det bestemmes i den nævnte beslutnings artikel 4, at [d]e i artikel 1 opregnede virksomheder pålægges følgende bøder for den overtrædelse, der er omhandlet i nævnte artikel:

1. [Mannesmann] 13 500 000 EUR
2. Vallourec [...] 8 100 000 EUR
3. [Corus] 12 600 000 EUR
4. Dalmine [...] 10 800 000 EUR
5. Sumitomo [...] 13 500 000 EUR
6. Nippon Steel [...] 13 500 000 EUR
7. Kawasaki Steel [...] 13 500 000 EUR
8. NKK [...] 13 500 000 EUR«.

II — Sagen ved Retten og den appellerede dom

19 Ved stævninger indleveret til Rettens Justitskontor anlagde syv af de otte virksomheder, der blev pålagt bøder ved den anfægtede beslutning, herunder Sumitomo og Nippon Steel, sag med påstand om hel eller delvis annullation af beslutningen og subsidiært ophævelse af den bøde, der var blevet pålagt dem eller nedsættelse af bødens størrelse.

20 Ved den appellerede dom bestemte Retten,

- at den anfægtede beslutnings artikel 1, stk. 2, skulle annulleres, for så vidt som den fastslog, at overtrædelsen, der i denne artikel var foreholdt sagsøgerne i de nævnte sager, forelå før den 1. januar 1991 og efter den 30. juni 1994
- at bøden, der var pålagt hver af sagsøgerne, skulle fastsættes til 10 935 000 EUR
- at Kommissionen i øvrigt skulle frifindes
- og at hver part skulle bære sine egne omkostninger.

III — Retsforhandlinger for Domstolen

21 Sumitomo har i appelskriftet nedlagt følgende påstande:

- Den appellerede dom ophæves helt eller delvis.
- Den anfægtede beslutnings artikel 1 og artikel 3-6 ophæves helt eller delvis, for så vidt som de vedrører selskabet.

- Om fornødent pålægges det Kommissionen at yde appellanten godtgørelse for den urimeligt lange varighed af sagsbehandlingen ved Retten, ved betaling af et beløb på mindst 1 012 332 EUR.

- Kommissionen tilpligtes at betales sagens omkostninger for Retten og for Domstolen.

22 Nippon Steel har i appelskriftet nedlagt følgende påstande:

- Den appellerede dom ophæves, og den anfægtede beslutning annulleres, for så vidt som de vedrører selskabet.

- Subsidiært, hvis appellen kun gives medhold, for så vidt som den vedrører projektledningsrør, nedsættes bøden, der er pålagt selskabet, med to tredjedele.

- Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger for Retten og for Domstolen.

23 Kommissionen har nedlagt påstand om, at appellerne forkastes, og at appellanterne tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

24 Ved kendelse afsagt af Domstolens præsident den 15. marts 2005 er de to appeller blevet forenet med henblik på den mundtlige forhandling og dommen.

IV — Appellerne

- 25 Sumitomo har fremført to anbringender til støtte for selskabets appel, det første vedrørende retlige fejl for så vidt angår de japanske producenters deltagelse i den overtrædelse, der er fastslået i beslutningens artikel 1, og den anden vedrørende den urimeligt lange varighed af sagens behandling ved Retten.
- 26 Nippon Steel har i det væsentlige fremført et enkelt anbringende om ophævelse af dommen, der støttes på retlige fejl i forbindelse med fastlæggelsen af niveauet for kravene til beviset.
- 27 Det af Nippon Steel fremførte anbringende skal undersøges først.

A — Det af Nippon Steel fremførte anbringende om, at der foreligger retlige fejl i forbindelse med fastlæggelsen af niveauet for kravene til beviset

1. Parternes argumentation

- 28 Med anbringendets første led kritiserer Nippon Steel Retten for at have begået en retlig fejl ved ikke at have taget hensyn til de retlige konsekvenser af, at de japanske producenter ikke havde nogen kommerciel interesse i at begå den påståede overtrædelse.

- 29 Retten begrænsede sig med urette til en konstatering om, at en eventuelt manglende kommerciel interesse er irrelevant, hvis aftalens eksistens er blevet bevist. Nippon Steel har anført, at den omstændighed, at de japanske producenter ikke havde noget logisk økonomisk motiv til at indgå den påståede aftale, navnlig på grund af eksistensen af barrierer for handelen med de pågældende rør mellem det japanske marked og de vigtigste europæiske markeder, medfører, at der skulle have været fremlagt mere overbevisende beviser for aftalens eksistens, dvs. særligt præcise, logiske og troværdige indicier for alle væsentlige dele af overtrædelsen.
- 30 Hertil kommer, at når der som i den foreliggende sag gives en alternativ forklaring på den anklagede virksomheds adfærd, som er forenelig med konkurrencereglerne, kan det ikke konkluderes, at der foreligger en overtrædelse, på grundlag af tvetydige beviser. I den forbindelse påberåber Nippon Steel sig princippet om uskyldsformodningen.
- 31 Erklæringer afgivet af en virksomhed, som anklages for at have deltaget i et kartel, hvilke erklæringer bestrides af andre, ligeledes anklagede virksomheder, kan navnlig ikke anvendes som beviser, medmindre alle væsentlige elementer i kartellet er blevet godtgjort på grundlag af beviser, der er uafhængige af disse erklæringer. Nippon Steel understreger i den forbindelse, at Fællesskabets konkurrenceregler, der gør det muligt for virksomhederne at opnå en nedsættelse af bøden til gengæld for et samarbejde, indebærer en betydelig risiko for upræcise og urigtige erklæringer.
- 32 Med anbringendets andet led kritiserer Nippon Steel Retten for ikke at have taget hensyn til, at en sandsynlig alternativ forklaring på den anklagede virksomheds adfærd er relevant, når de beviser, som Kommissionen bygger på, som følge af deres tvetydige karakter kræver en fortolkning. Retten har dermed begået en retlig fejl vedrørende niveauet for kravene til beviset og har tilsidesat princippet om uskyldsformodningen.

- 33 Med dette anbringendets tredje led kritiserer Nippon Steel Retten for ikke at have taget hensyn til den tvetydige karakter af Verlucas erklæringer og heller ikke have taget de modsigelser i betragtning, der foreligger mellem disse erklæringer og andre beviser. Idet Retten, såvel i henseende til klarheden som til indholdet, ikke har stillet et højere krav om beskyttelse ved hjælp af de andre beviser, har den begået en retlig fejl og forhindret en fuldstændig juridisk efterprøvelse af rigtigheden af de af Kommissionen konstaterede faktiske omstændigheder. Nippon Steel har i den forbindelse mindet om, at det er nødvendigt, at Fællesskabets retsinstanser udøver en sådan kontrol med henblik på at opfylde betingelsen om adgang til en uafhængig og upartisk domstol som omhandlet i artikel 6, stk. 1, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, som blev undertegnet i Rom den 4. november 1950 (herefter »EMRK«).
- 34 Med anbringendets fjerde led gøres det gældende, at Retten begik en retlig fejl ved at anføre selvmodsigende og utilstrækkelige grunde til sin antagelse om, at Bechers erklæringer kunne bestyrke Verlucas erklæringer for så vidt angår den påståede overtrædelse vedrørende projektledningsrør. Selv om Retten erkendte, at et dokument kun kan bestyrke Verlucas erklæringer, hvis det ikke indeholder modsigelser til disse, anvendte Retten en anden standard på Bechers erklæringer, der åbenbart modsiger Verlucas.
- 35 Kommissionen har anført, at anbringendets andet og tredje led blot er en gentagelse af visse dele af anbringendets første led. Under alle omstændigheder må disse tre led afvises, da de ikke kan gives medhold, uden at der foretages en fornyet prøvelse af den bedømmelse af de faktiske omstændigheder, som Retten foretog, og da de ikke påviser, at Retten har gengivet beviserne forkert.
- 36 Selv om disse led kunne antages til realitetsbehandling, er de i øvrigt åbenbart ugrundede, for så vidt som de støttes på, at beviserne var tvetydige, og at der forelå sandsynlige alternative forklaringer på disse beviser. Kommissionen bemærker i denne forbindelse, at de beviser, den har støttet sig på, såsom Verlucas erklæringer,

er uden enhver tvetydighed hvad angår overtrædelsens væsentlige elementer, og at der ikke er blevet givet nogen sandsynlig alternativ forklaring på de anvendte udtryk i bevisdokumenterne. Kommissionen konkluderer, at den af Retten foretagne bedømmelse af beviserne for overtrædelsen er fuldt ud lovlig.

- 37 Anbringendets fjerde led må ligeledes afvises, for selv om det var begrundet, kunne det ikke berettige, at den appellerede dom ophæves. Efter at Retten således i den appellerede doms præmis 333 havde bemærket, at Bechers erklæringer bekræftede Verlucas erklæringer vedrørende projektledningsrør, udtalte den i dommens præmis 334 og 335, at Verlucas erklæringer under alle omstændigheder var tilstrækkelige til at bevise en aftale om opdeling af markederne mellem medlemmerne af Europa-Japan-klubben, der ikke alene omfattede OCTG-rør med standardgevind, men også projektledningsrør.

2. Domstolens bemærkninger

a) Om anbringendets første led

- 38 Det skal bemærkes, at i appelsager har Domstolen ikke kompetence til at fastlægge de faktiske omstændigheder og i princippet heller ikke til at bedømme de beviser, som Retten har lagt til grund ved fastlæggelsen af de faktiske omstændigheder. Når disse beviser er blevet forskriftsmæssigt tilvejebragt, og de almindelige retsgrund-sætninger og de processuelle regler om bevisbyrde og bevisførelse er blevet overholdt, er det alene Retten, der har kompetence til at vurdere, hvilken bevisværdi der skal tillægges de oplysninger, den har fået forelagt (dom af 28.5.1998, sag C-7/95 P, Deere mod Kommissionen, Sml. I, s. 3111, præmis 22). Denne vurdering udgør derfor ikke et retsspørgsmål, som er undergivet Domstolens prøvelsesret, medmindre de beviser, der er fremlagt for Retten, er gengivet forkert (dom af

2.3.1994, sag C-53/92 P, Hilti mod Kommissionen, Sml. I, s. 667, præmis 42, og af 7.1.2004, forenede sager C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P og C-219/00 P, Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 123, præmis 49).

- 39 Domstolens prøvelsesret med hensyn til Rettens faktiske konstateringer omfatter således navnlig spørgsmålet, om det fremgår af sagens akter, at disse konstateringer er indholdsmæssigt urigtige, om beviserne er gengivet forkert, den retlige kvalifikation af beviserne, samt om reglerne om bevisbyrde og bevisførelse er overholdt (dom af 6.1.2004, forenede sager C-2/01 P og C-3/01 P, BAI og Kommissionen mod Bayer, Sml. I, s. 23, præmis 47, 61 og 117, og af 6.4.2006, sag C-551/03 P, General Motors mod Kommissionen, Sml. I, s. 3173, præmis 51 og 52).
- 40 Anbringendets første led vedrører i det væsentlige spørgsmålet om, hvorvidt den påståede manglende kommercielle interesse i at begå den påståede overtrædelse skulle have foranlediget Retten til at vurdere beviserne efter andre kriterier end dem, som den bragte i anvendelse. I modsætning til hvad Kommissionen gør gældende, kan dette led i anbringendet admitteres. Spørgsmålet, om Retten har anvendt den rette juridiske standard ved bedømmelsen af beviserne, er således et retsspørgsmål.
- 41 For så vidt angår spørgsmålet, om dette led i anbringendet er begrundet, skal der foretages en undersøgelse af de præmisser i den appellerede dom, hvori Retten har redegjort for de principper vedrørende bevisbyrde og bevisførelse, som den har anvendt.
- 42 I den appellerede doms præmis 179 har Retten henvist til retspraksis, hvorefter det påhviler Kommissionen at fremlægge beviser, der er tilstrækkeligt præcise og samstemmende til at støtte den overbevisning, at overtrædelsen er blevet begået. I

dommens præmis 180 har Retten understreget, at det er tilstrækkeligt, at den række indicier, som Kommissionen har påberåbt sig, bedømt i deres helhed opfylder dette krav. Endvidere har Retten i præmis 181 bemærket, at det fremgår af selve ordlyden af artikel 81, stk. 1, EF, at aftaler mellem virksomheder uanset deres virkninger er forbudt, når de har et konkurrencestridigt formål.

- 43 Retten har i den appellerede doms præmis 183 og 184 heraf udledt, at appellansens argumentation vedrørende de manglende virkninger af aftalen, selv om argumentationen måtte være begrundet, ikke kan føre til annullation af den anfægtede beslutnings artikel 1. I den forbindelse bemærkede Retten, at den allerede i sin dom af 15. marts 2000, *Cimenteries CBR m.fl. mod Kommissionen* (forenede sager T-25/95, T-26/95, T-30/95 — T-32/95, T-34/95 — T-39/95, T-42/95 — T-46/95, T-48/95, T-50/95 — T-65/95, T-68/95 — T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 og T-104/95, Sml. II, s. 491, præmis 1085-1088), havde fastslået, at aftaler, der går ud på, at hjemmemarkederne skal respekteres, har et formål, der i sig selv er konkurrencebegrænsende, og henhører under en gruppe af aftaler, som udtrykkeligt er forbudt ved artikel 81, stk. 1, EF, og at dette formål ikke kan berettiges ved hjælp af en analyse af den økonomiske sammenhæng, som den pågældende konkurrencebegrænsende adfærd indgår i.
- 44 I den appellerede doms præmis 185 fastslog Retten, at det for så vidt angår spørgsmålet, om overtrædelsen foreligger, er uden betydning, hvorvidt det havde kommerciel interesse for de japanske producenter at indgå aftalen.
- 45 Som generaladvokaten har anført i punkt 190 ff. i forslaget til afgørelse, er Rettens argumentation her i overensstemmelse med gældende ret. Den svarer til Domstolens faste praksis (jf. bl.a. dom af 28.3.1984, forenede sager 29/83 og 30/83, *CRAM og Rheinzink mod Kommissionen*, Sml. s. 1679, præmis 20, af 8.7.1999, sag C-49/92 P, *Kommissionen mod Anic Partecipazioni*, Sml. I, s. 4125, præmis 123, og af 15.10.2002, forenede sager C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P — C-252/99 P og C-254/99 P, *Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen*, Sml. I, s. 8375, præmis 508). *Nippon Steels*

argumentation, hvorefter den omstændighed, at der forelå en sandsynlig alternativ forklaring på de påtalte former for adfærd, nemlig den manglende kommercielle interesse, burde have ført Retten til at skærpe kravene til de beviser, der skulle fremlægges, er i strid med denne retspraksis.

- 46 Retten fastslog følgelig med rette, at når Kommissionen har været i stand til at tilvejebringe dokumentbeviser til støtte for den påståede overtrædelse, og når disse beviser forekommer at være tilstrækkelige til at godtgøre, at der foreligger en konkurrencebegrænsende aftale, er det ikke nødvendigt at undersøge spørgsmålet om, hvorvidt den anklagede virksomhed havde en kommerciel interesse i den nævnte aftale.
- 47 Hvad særligt angår konkurrencebegrænsende aftaler, der — som det er tilfældet i denne sag — indgås under møder mellem konkurrerende virksomheder, har Domstolen allerede fastslået, at der begås en overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF, når disse møder har til formål at begrænse, hindre eller fordreje konkurrencen og således tilsigter kunstigt at tilrettelægge markedets funktion (dommen i sagen *Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen*, præmis 508 og 509). I denne situation er det tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at den pågældende virksomhed har deltaget i møder, hvorunder der blev indgået konkurrencestridige aftaler, for at bevise, at denne virksomhed deltog i kartellet. Når deltagelsen i sådanne møder er blevet bevist, påhviler det virksomheden at fremføre indicier af en sådan beskaffenhed, at den kan påvise, at dens deltagelse i nævnte møder ikke var sket for at begrænse konkurrencen, og herved påvise, at den over for konkurrenterne havde oplyst, at den deltog i møderne med et andet formål end deres (dom af 8.7.1999, sag C-199/92 P, *Hüls mod Kommissionen*, Sml. I, s. 4287, præmis 155, og dommen i sagen *Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen*, præmis 81).
- 48 Begrundelsen for denne regel er, at virksomheden, der har deltaget i det nævnte møde uden offentligt at tage afstand fra det, der blev drøftet, har givet de andre deltagere det indtryk, at den tilsluttede sig mødets resultat og ville rette sig efter det (dommen i sagen *Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen*, præmis 82).

49 I den foreliggende sag har Nippon Steel imidlertid ikke udtrykkeligt bestridt at have deltaget i møderne i Europa-Japan-klubben, og selskabet har heller ikke fremført indici, der kan påvise, at dets deltagelse i disse møder ikke var sket for at begrænse konkurrencen i forbindelse med beskyttelsen af de nationale markeder.

50 På dette punkt har Retten ikke begået nogen retlig fejl, da den foretog følgende analyse af de dokumenter, der var til rådighed:

»194 [...] de japanske sagsøgere [...] benægter [ikke], at der fandt møder sted mellem repræsentanter for de japanske og europæiske producenter af sømløse stålrør [...]. JFE-NKK, JFE-Kawasaki og Sumitomo benægter heller ikke at have deltaget i disse møder, men bemærker, at de eneste oplysninger, de har om disse møder, stammer fra, hvad deres medarbejdere kan huske, og disse erindringer er lidet troværdige i betragtning af den tid, der er gået siden disse møder.

195 Nippon [Steel] har anført, at for så vidt det er virksomheden bekendt, har ingen af dens nuværende medarbejdere deltaget i sådanne møder, idet den dog bemærker, at den ikke kan udelukke, at nogle af dens tidligere ansatte deltog heri. Imidlertid bemærkes, at et enkelt punkt i Nippon [Steels] svar af 4. december 1997 på Kommissionens supplerende spørgsmål, nemlig at hr. [X], der var ansvarlig for eksporten af stålrør, rejste til Cannes på en forretningsrejse fra den 14. til den 17. marts 1994, støtter Kommissionens opfattelse vedrørende Nippon [Steels] deltagelse i de pågældende møder, eftersom et af møderne i Europa-Japan-klubben, som Verluca nævner, fandt sted i Cannes den 16. marts 1994 [...]. I det samme svar anfører Nippon [Steel], at virksomheden ikke er i stand til at forklare formålet med denne forretningsrejse og heller ikke med dens medarbejders andre forretningsrejser til Firenze, da den ikke havde kunder i disse to byer.

196 Under disse omstændigheder har Kommissionen med rette konkluderet, at de japanske sagsøgere, som Verluca nævner i sin erklæring af 14. oktober 1996 [...], heriblandt Nippon [Steel], faktisk deltog i de møder i Europa-Japan-klubben, som han beskriver.

[...]

201 Med hensyn til argumentet om, at møderne i Europa-Japan-klubben ikke på noget tidspunkt drejede sig om markederne i Fællesskabet, skal det bemærkes, at selv om man på disse møder ifølge Verluca drøftede »de store begivenheder, der påvirkede markedet for olieprodukter (den amerikanske VRA, politiske omvæltninger i USSR, udviklingen i Kina [...])«, blev »anvendelsen af de ovennævnte grundlæggende regler« ligeledes »fastslået« på møderne. Det fremgår således af Verlucas erklæring af 17. september 1996, at anvendelsen af de grundlæggende regler, hvoraf det navnlig fulgte, at de japanske sagsøgere skulle respektere fællesskabsproducenternes fire hjemmemarkeder, er et af de emner, der blev drøftet på disse møder.

202 Der skal i den forbindelse mindes om, at Kommissionen har til opgave at påtale overtrædelser af artikel 81, stk. 1, EF, og at aftaler, som består i »opdeling i markeder eller forsyningskilder«, udtrykkeligt nævnes i artikel 81, stk. 1, litra c), EF som værende forbudt i henhold til denne bestemmelse. Det er således tilstrækkeligt, at Kommissionen beviser, at en aftale mellem virksomheder, der kan påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne, har haft til formål eller til følge at fordele Fællesskabets markeder for et eller flere produkter mellem dem, for at en sådan aftale anses for at udgøre en overtrædelse.

203 Det skal ligeledes bemærkes, at Kommissionen i praksis ofte er nødt til at bevise, at der foreligger en overtrædelse, under omstændigheder, hvor denne

opgave ikke er let, idet der kan være forløbet flere år, siden de faktiske omstændigheder, der udgør overtrædelsen, fandt sted, og idet flere af de virksomheder, som undersøgelsen var rettet mod, ikke har samarbejdet aktivt med Kommissionen. Selv om det nødvendigvis påhviler Kommissionen at bevise, at en ulovlig aftale om opdeling af markederne er blevet indgået [...], ville det være urimeligt derudover at kræve, at den fører bevis for den særlige fremgangsmåde, hvorved dette mål skulle nås [...]. Det ville således være alt for let for en virksomhed, der er skyldig i en overtrædelse, at slippe fri for enhver sanktion, hvis den til sin fordel kunne påberåbe sig den upræcise karakter af de fremlagte oplysninger vedrørende en ulovlig aftales anvendelsesmåde i en situation, hvor der stadig foreligger tilstrækkeligt bevis for, at aftalen fandtes og for dens konkurrencestridige formål. [...]

[...]

205 Retten finder i den forbindelse, at i modsætning til hvad de japanske sagsøgere hævder, er Verlucas erklæringer ikke alene troværdige, men har en særlig høj bevisværdi, da de blev afgivet på Vallourecs vegne. [...]

[...]

207 Under alle omstændigheder var Verluca et direkte vidne til de forhold, han har beskrevet. Det er således blevet anført af Kommissionen, [...], og er ikke blevet modsagt, at Verluca i sin egenskab af formand for Vallourec [...] selv havde deltaget i møder i Europa-Japan-klubben.«

- 51 Det må fastslås, at denne vurdering af beviserne er i overensstemmelse med fast retspraksis. Som Domstolen allerede har bemærket i andre sager, er det hyppigt forekommende, at de aktiviteter, som en konkurrencebegrænsende praksis og konkurrencebegrænsende aftale indebærer, gennemføres hemmeligt, at møderne afholdes hemmeligt, og at dokumenterne herom begrænses til et minimum. Det følger heraf, at selv i tilfælde, hvor Kommissionen opdager dokumenter, der udtrykkeligt viser en ulovlig kontakt mellem erhvervsdrivende, er disse normalt brudstykkeagtige og spredte, hvorfor det ofte viser sig nødvendigt at rekonstruere visse enkeltheder ved hjælp af følgeslutninger. I de fleste tilfælde må den omstændighed, at der foreligger en konkurrencebegrænsende praksis eller aftale, derfor udledes ved en slutning ud fra et vist antal sammenfaldende omstændigheder og indicier, der, når de betragtes samlet, og i mangel af en anden logisk forklaring kan udgøre beviset for en tilsidesættelse af konkurrencereglerne (dommen i sagen Aalborg Portland m.fl. mod Kommissionen, præmis 55-57).
- 52 I det omfang Nippon Steel i forbindelse med dette første led i anbringendet endvidere støtter sig på princippet om uskyldsformodningen samt på risikoen for upræcise eller urigtige erklæringer fra anklagede konkurrerende virksomheder, er det tilstrækkeligt at minde om, således som Retten har gjort det i den appellerede doms præmis 177-179, at mens en foreliggende tvivl givet skal komme den tiltalte virksomhed til gode, er der intet til hinder for, at en overtrædelse fastslås, når denne foreligger bevist.
- 53 Endelig indeholder sagens akter intet, der kan begrunde en antagelse om, at Retten i sin analyse og vurdering af beviserne fordrejede disses indhold eller begik en indholdsmæssig urigtighed.
- 54 Det følger i det hele af det anførte, at Retten ikke har begået nogen retlig fejl ved at anvende de ovennævnte kriterier for bevisbyrden og bevisførelsen og ved at anse disse kriterier for opfyldt i den foreliggende sag.

55 Anbringendets første led skal derfor forkastes.

b) Om anbringendets andet led

56 Anbringendets andet led hviler på en antagelse om, at beviserne er tvetydige. Som det imidlertid allerede er blevet nævnt i forbindelse med behandlingen af anbringendets første led, kan Rettens bedømmelse af bevisværdien af de dokumenter i sagen, der fremlægges for den, ikke anfægtes for Domstolen, bortset fra tilfælde, hvor reglerne om bevisbyrde og bevisførelse ikke er overholdt, og hvor de nævnte dokumenter er forvansket (jf. ligeledes dom af 1.6.1994, sag C-136/92 P, Kommissionen mod Brazzelli Lualdi m.fl., Sml. I, s. 1981, præmis 49 og 66, og af 2.10.2003, sag C-182/99 P, Salzgitter mod Kommissionen, Sml. I, s. 10761, præmis 43). I den foreliggende sag gælder dette for Rettens bedømmelse, hvorefter beviserne ikke var tvetydige, men tværtimod klare og samstemmende, således at de kunne begrunde en overbevisning om, at overtrædelsen var blevet begået.

57 For så vidt som Nippon Steel anfægter Rettens bedømmelse på dette punkt, må virksomhedens argumentation derfor afvises fra realitetsbehandling.

58 Nippon Steels argument om, at Retten begik en retlig fejl, da den fandt det irrelevant, at der kunne gives en alternativ forklaring, der var sandsynlig og i overensstemmelse med konkurrencereglerne, på de japanske producenters adfærd, er endvidere i det væsentlige det samme som det, der blev forkastet i forbindelse med anbringendets første led, og hvormed Retten kritiseres for at have fastslået, at de japanske producenters eventuelt manglende kommercielle interesse i at begå den påståede overtrædelse er irrelevant, hvis aftalens eksistens er blevet bevist.

59 Under hensyn til det anførte må anbringendets andet led forkastes.

c) Om anbringendets tredje led

60 Med dette led i anbringendet kritiserer Nippon Steel Retten for ikke at have taget hensyn til for det første, at Verlucas erklæringer var tvetydige, og for det andet til modsigelserne mellem disse erklæringer og andre beviser, navnlig Bechers erklæringer.

61 Det bemærkes, at Verluca i sin erklæring af 17. september 1996 indrømmede, at hjemmemarkederne for deltagerne i aftalen »var beskyttet«, med undtagelse af Det Forenede Kongeriges offshore-marked, der var »delvis beskyttet«. De af aftalen omfattede produkter var ifølge Verluca OCTG-rør med standardgevind og projektledningsrør. Med hensyn til aftalens varighed erklærede han, at »disse drøftelser begyndte efter forringelsen af markedet i 1977«, og at de »var opført lidt over et år tidligere«. Med hensyn til aftalens praktiske gennemførelse forklarede Verluca, at »der i princippet blev holdt møder to gange om året [...]«. Man drøftede herunder »de store begivenheder, der påvirkede markedet for olie-produkter [...]«. Man konstaterede herunder generelt den betydelige forskel mellem produktionskapaciteten for rør på verdensplan og efterspørgslen, ligesom man fastslog anvendelsen af de ovennævnte grundlæggende regler.

62 Under en afhøring den 18. december 1997 i forbindelse med en ny undersøgelse hos Vallourec erklærede Verluca:

»— Producenterne i Europa-Japan-klubben overholdt i forbindelse med internationale udbud en tilnærmelsesvis fordelingsnøgle udelukkende for standardprodukter.

- I den forbindelse blev der udarbejdet vejledende prislister, der blev anvendt som grundlag for de afgivne bud i forbindelse med de nævnte udbud [...]

- Disse lister blev ajourført fra tid til anden (»NL«: New List) og gjorde det muligt for de enkelte producenter at bestemme, hvilken pris der skulle bydes for at få tildelt en kontrakt (»WP«: Winning Price) [...]

- De franske, tyske og italienske markeder blev betragtet som hjemmemarkeder. Det Forenede Kongerige havde en særlig status (jf. min erklæring af 17.9.1996).«

63 Becher erklærede for sit vedkommende følgende:

- »— Så vidt mig bekendt [...] består de »grundlæggende regler« i aftaler vedrørende OCTG-rør og projektledningsrør, hvormed det i det væsentlige tilsigtes at beskytte de respektive hjemmemarkeder. Meningen var, at inden for disse sektorer måtte de japanske producenter ikke trænge ind på de europæiske markeder, mens de europæiske producenter ikke måtte [...] levere deres produkter i Japan.

- Ved siden af disse aftaler, som direkte vedrørte de respektive hjemmemarkeder, fandtes der åbenbart andre supplerende aftaler vedrørende andre lande [...]

— For de andre markeder, der var omfattet af verdensomspændende udbud, var der blevet aftalt bestemte mængder, der skulle leveres henholdsvis af de japanske og de europæiske producenter, og som på daværende tidspunkt var blevet betegnet med udtrykket »fordelingsnøgle« (»sharing key«). Formålet var klart at holde de respektive leveringsmængder på det traditionelt nåede niveau [...]«

64 Med hensyn til det første klagepunkt, der er fremført under dette led i anbringendet, og som støttes på den angiveligt tvetydige karakter af Verlucas erklæringer, er det tilstrækkeligt at fastslå, at Retten betragtede de nævnte erklæringer som et klart bevis. Den konstaterede navnlig i den appellerede doms præmis 193, at »udtrykket »échanges«, der anvendes i Verlucas erklæring af 17. september 1996 [...], viser [...], at der var kontakter mellem de japanske og europæiske producenter af stålrør«, og bemærkede i den appellerede doms præmis 201, at »det fremgår [...] af Verlucas erklæring af 17. september 1996, at anvendelsen af de grundlæggende regler, hvoraf det navnlig fulgte, at de japanske sagsøgere skulle respektere fællesskabsproducenternes fire hjemmemarkeder, er et af de emner, der blev drøftet på [møderne i Europa-Japan-klubben]«.

65 Når henses til den i nærværende doms præmis 38, 39 og 56 nævnte retspraksis, kan den af Retten foretagne bedømmelse af Verlucas erklæringer ikke anfægtes for Domstolen, medmindre reglerne om bevisbyrde og bevisførelse ikke er overholdt, eller hvis de nævnte erklæringer er urigtigt gengivet, eller der foreligger indholdsmæssige urigtigheder. Nippon Steel har imidlertid ikke fremført noget argument, der kan bevise, at de ovennævnte konklusioner, som Retten har draget af Verlucas erklæringer, skulle være behæftet med en indholdsmæssig urigtighed, eller at der foreligger en fordrejning af disse erklæringer eller en retlig fejl.

66 Det fremgår i øvrigt af gennemgangen af anbringendets første led, at Retten heller ikke har tilsidesat reglerne om bevisbyrde og bevisførelse ved sin bedømmelse af sagens dokumenter.

- 67 Det følger heraf, at det første klagepunkt vedrørende den tvetydige karakter af Verlucas erklæringer må forkastes.
- 68 Hvad angår det andet klagepunkt, der er fremført i forbindelse med anbringendets tredje led, må det fastslås, at Retten, da den bedømte beviserne, tog hensyn til, at der forelå en vis uoverensstemmelse mellem Verlucas erklæringer og andre beviser. I den appellerede doms præmis 302 fastslog Retten således, at »det er rigtigt, at den omstændighed, at Becher benægtede, at de grundlæggende regler havde en intern europæisk side i form af, at der mellem de europæiske producenter var en gensidig forpligtelse til at respektere hjemmemarkederne, i et vist omfang svækker hans erklæring som bevis, der kan bestyrke Verlucas erklæringer«.
- 69 Retten undersøgte derefter, om Verlucas erklæringer uanset denne uoverensstemmelse var blevet tilstrækkeligt klart bestyrket af Bechers erklæringer.
- 70 Med henblik på denne undersøgelse bemærkede Retten i forbindelse med Verlucas erklæringer:
- »219 [...] ifølge Rettens praksis kan en erklæring fra en virksomhed, der beskyldes for at have deltaget i et kartel, hvis rigtighed bestrides af flere andre anklagede virksomheder, ikke uden støtte i andre beviser betragtes som et tilstrækkeligt bevis for, at en overtrædelse er begået af disse sidste virksomheder [...]. Det må følgelig konkluderes, at Verlucas erklæringer

uanset deres troværdige præg skal bestyrkes af andre beviser med henblik på at bevise, at den i den anfægtede beslutnings artikel 1 påtalte overtrædelse foreligger.

220 Det må imidlertid antages, at den i nærværende sag krævede grad af bestyrkelse er mindre, såvel med hensyn til præcision som med hensyn til styrke — hvilket skyldes troværdigheden af Verlucas erklæringer — end den ville være, hvis disse erklæringer ikke var særligt troværdige. Det må følgelig antages, at dersom det måtte blive fastslået, at en række samstemmende indicier bestyrkede eksistensen og visse bestemte dele af aftalen om opdeling af markederne, der er nævnt af Verluca og omhandlet i den anfægtede beslutnings artikel 1, ville Verlucas erklæringer i sig selv kunne være tilstrækkelige til i dette tilfælde at bevise andre punkter i den anfægtede beslutning i overensstemmelse med det princip, der følger af [dommen i sagen Cimenteries CBR m.fl. mod Kommissionen] (præmis 1838) [...]. Endvidere bemærkes, at for så vidt som et dokument ikke er i åbenbar modstrid med Verlucas erklæringer om markedsopdelingsaftalens eksistens eller hovedindhold, er det tilstrækkeligt, at det dokumenterer de væsentlige bestanddele af aftalen, som han har beskrevet, for at kunne tillægges en vis værdi som et bestyrkende element inden for rækken af de anvendte belastende beviser [...].«

71 Det er i lyset af disse betragtninger, at Retten analyserede Bechers erklæringer. Hvad angår dette sidstnævnte dokument fastslog Retten i den appellerede doms præmis 302, at »[d]et er rigtigt, at den omstændighed, at Becher benægtede, at de grundlæggende regler havde en intern europæisk side i form af, at der mellem de europæiske producenter var en gensidig forpligtelse til at respektere hjemmemarkederne, i et vist omfang svækker hans erklæring som bevis, der kan bestyrke Verlucas erklæringer. Det må imidlertid bemærkes, at Becher utvetydigt bekræftede,

at der fandtes en aftale om opdeling af markederne mellem de europæiske og de japanske producenter for OCTG-rør og projektledningsrør [...]. Hans erklæring bestyrker således Verlucas erklæringer med hensyn til denne del af overtrædelsen og følgelig med hensyn til det forhold, at de japanske sagsøgere deltog i en aftale om opdeling af markederne, i medfør af hvilken de indvilgede i ikke at afsætte OCTG-rør med standardgevind og projektledningsrør på markederne i Fællesskabet. [...]. I den foreliggende sag bliver bevisværdien af Mannesmanns erklæring endelig yderligere forstærket på grund af den omstændighed, at den ligeledes bestyrker Verlucas erklæringer, hvorefter der forelå en fordelingsnøgle vedrørende tildelingen af internationale udbud på markederne i tredjelande [...]«.

72 Efter at de vigtigste beviser var blevet underkastet denne sammenlignende undersøgelse, som fandt sted under anvendelse af de kriterier vedrørende bevisbyrde og bevisførelse, som er gennemgået i forbindelse med anbringendets første led, konkluderede Retten følgende:

»332 Det fremgår ikke klart af de fleste af de dokumenter, der udgør den nævnte række indicier, hvilke typer sømløse stålør denne opdeling omfattede, men det fremgår utvetydigt, at OCTG-rør med standardgevind var blandt de omfattede produkter. De specielle henvisninger til disse produkter [...] i fordelingsnøgledokumentet og i Mannesmanns svar, såvel som henvisningerne til OCTG-rør i almindelighed og uden nærmere angivelse i andre dokumenter, som Kommissionen har påberåbt sig, bestyrker tilstrækkeligt og klart Verlucas erklæringer om det forhold, at de grundlæggende regler omfattede disse [produkter].

333 Med hensyn til projektledningsrørene indeholder kun et enkelt bevis, nemlig Mannesmanns svar, som blev afgivet af Becher, en klar bekræftelse af Verlucas udtalelse om, at den ulovlige aftale tillige omfattede projektledningsrør. I betragtning af dette svars særlige styrke som bevis [...] må det anses for tilstrækkeligt til at bekræfte Verlucas erklæringer, der allerede i sig selv er meget troværdige [...] i forhold til disse produkter.

334 Det er under alle omstændigheder allerede fastslået, at når den af Kommissionen påberåbte række af overensstemmende beviser gør det muligt at påvise eksistensen af og visse konkrete dele af den aftale om opdeling af markederne, som Verluca har nævnt, og som er angivet i den anfægtede beslutnings artikel 1, vil Verlucas erklæringer i denne situation i sig selv kunne være tilstrækkelige til at bevise andre punkter i den anfægtede beslutning [...]. I præmis 330 og 332 ovenfor er det i den forbindelse allerede fastslået, at den af Kommissionen påberåbte række af indicier er tilstrækkelig til at bestyrke Verlucas erklæringer i flere henseender, og navnlig hvad angår OCTG-rør med standardgevind.

335 Det må på denne baggrund antages, at Verluca klart har talt sandt i sine erklæringer, og at disse erklæringer følgelig i deres egenskab af beviser er tilstrækkelige til at godtgøre, at aftalen om opdeling af hjemmemarkederne for medlemmerne af Europa-Japan-klubben ikke alene omfattede OCTG-rør med standardgevind, således som det fremgår af en række andre beviser, men også projektledningsrør. Der er nemlig ingen grund til at formode, at Verluca, der havde et direkte kendskab til de faktiske omstændigheder, skulle have afgivet urigtige erklæringer vedrørende transportledningsrør, når andre beviser bestyrker hans erklæringer vedrørende aftalens eksistens og anvendelse på OCTG-rør med standardgevind.«

73 I modsætning til hvad Nippon Steel gør gældende, fremgår det af disse uddrag af den appellerede dom, at Retten har foretaget en fuldstændig retlig prøvelse af rigtigheden af de af Kommissionen fastslåede faktiske omstændigheder. Den foretog endvidere en afvejning af uoverensstemmelserne og overensstemmelserne mellem Verlucas og Bechers erklæringer og konkluderede med rette, at Bechers erklæringer bestyrkede Verlucas erklæringer for så vidt angår eksistensen af den overtrædelse, der er fastslået i den anfægtede beslutnings artikel 1.

74 I øvrigt kan Retten ikke kritiseres for at have stillet for lave krav til bestyrkelsen. Det skal i den forbindelse blot konstateres, at Rettens ovennævnte argumentation på ingen måde afviger fra de kriterier, der finder anvendelse vedrørende bevisbyrden og bevisførelsen, således som de er angivet i nærværende doms præmis 42-48 og præmis 51.

75 Følgelig er det andet klagepunkt, der er fremført i forbindelse med anbringendets tredje led, ligeledes ugrundet.

76 Anbringendets tredje led må herefter forkastes.

d) Om anbringendets fjerde led

77 For så vidt angår anbringendets fjerde led skal det indledningsvis bemærkes, at spørgsmålet om, hvorvidt begrundelsen for en dom afsagt af Retten er selvmodsigende eller utilstrækkelig, er et retsspørgsmål, der som sådan kan rejses under en appelsag (dom af 7.5.1998, sag C-401/96 P, Somaco mod Kommissionen, Sml. I, s. 2587, præmis 53, og af 17.12.1998, sag C-185/95 P, Baustahlgewebe mod Kommissionen, Sml. I, s. 8417, præmis 25). Dette led i anbringendet kan følgelig realitetsbehandles.

78 Med henblik på en stillingtagen til de af Nippon Steel fremførte argumenter skal det følgelig undersøges, om Rettens vurdering, hvorefter Bechers erklæringer bestyrkede Verlucas erklæringer for så vidt angår overtrædelsen vedrørende projektledningsrør, hviler på en tilstrækkelig og sammenhængende begrundelse.

79 Som fastslået af Retten i den appellerede doms præmis 290, gav Becher Kommissionens undersøgere det svar, at de grundlæggende regler vedrørte OCTG-rør og projektledningsrør. Det fremgår af denne konstatering fra Retten, såvel som af selve ordlyden af Verlucas og Bechers erklæringer, der er citeret i denne doms præmis 61-63, at disse erklæringer stemmer overens hvad angår overtrædelsens materielle anvendelsesområde. Den omstændighed, at Becher bekræftede, at hans virksomhed havde været deltager i en aftale om opdeling af markederne, der tillige omfattede projektledningsrør, kunne udgøre en tilstrækkelig grund for Retten til at anse Bechers svar, for så vidt som det vedrørte de nævnte rør, for en bekræftelse af Verlucas erklæringer af 17. september 1996, hvorefter aftalen vedrørte OCTG-rør med standardgevind samt projektledningsrør.

80 Det følger heraf, at den appellerede doms begrundelse ikke kan betegnes som selvmodsigende eller utilstrækkelig.

81 For så vidt som Nippon Steel i øvrigt i forbindelse med dette fjerde led i anbringendet har foreholdt Retten, at den har foretaget en retlig fejlagtig anvendelse af reglerne om bevisførelsen, skal det blot bemærkes, at virksomhedens argumentation i det væsentlige gentager den, der er fremført i de andre led af dens anbringende, som alle er ugrundede.

82 Anbringendets fjerde led kan derfor ikke gives medhold.

83 Anbringendet må herefter forkastes i sin helhed.

84 Det følger i det hele af det anførte, at Nippon Steels appel må forkastes.

B — Sumitomos første anbringende vedrørende retlige fejl med hensyn til de japanske producenters deltagelse i overtrædelsen i henhold til beslutningens artikel 1

1. Parternes argumentation

85 Ifølge Sumitomo har Retten begået adskillige retlige fejl ved sin konklusion om, at de japanske producenter deltog i overtrædelsen i henhold til den anfægtede beslutnings artikel 1, såvel hvad angår OCTG-rør med standardgevind som projektledningsrør.

86 I den forbindelse gentager Sumitomo de argumenter, der er fremført i Nippon Steels appelskrift, og tilføjer til disse nogle specifikke argumenter vedrørende projektledningsrør.

- 87 Det gøres gældende, at Retten har fordrejet de af Becher fremlagte beviser. Den har endvidere foretaget en retlig fejlagtig kvalifikation af disse beviser, givet en selvmodsigende og utilstrækkelig begrundelse for anvendelsen af Verlucas og Bechers erklæringer samt vendt bevisbyrden om.
- 88 Vedrørende Bechers erklæringer har Sumitomo for det første anført, at Retten tildelte dem en forkert bevisværdi, da den fastslog, at disse erklæringer utvetydigt bekræftede, at der fandtes en aftale om opdeling af markederne for projektledningsrør. Retten burde have taget hensyn til, at Becher havde præciseret, at han omtalte nogle forhold, der havde fundet sted, før han overtog hvervet som direktør for Mannesmann. I øvrigt fremgår det af selve de af Becher anvendte udtryk, at han nærede visse tvivl med hensyn til de oplysninger, han havde modtaget.
- 89 Retten har begået en anden fejl ved at betegne Bechers erklæringer som et troværdigt bevis, der bestyrkede Verlucas erklæringer af 17. september 1996, uanset at Retten havde medgivet, at Bechers benægtelse af, at de grundlæggende regler havde en intern europæisk side, var urigtig. Når den havde konstateret, at Bechers erklæringer var behæftet med en væsentlig indholdsmæssig urigtighed, burde Retten have afholdt sig fra at anvende andre dele af disse som støtte for Verlucas erklæringer.
- 90 Sumitomo har i øvrigt gjort gældende, at Retten har tilsidesat reglerne om bevisførelsen, da den i den appellerede doms præmis 336 bemærkede, at »selv om de japanske sagsøgere havde været i stand til at rejse en vis tvivl om, hvilke konkrete produkter der var omfattet af aftalen, der påtales i den anfægtede beslutnings artikel 1 — hvilket ikke er blevet godtgjort — må det understreges, at når beslutningen set i sin helhed viser, at den konstaterede overtrædelse vedrørte en bestemt type produkter, og nævner beviserne til støtte for denne konklusion, kan den omstændighed, at beslutningen ikke indeholder en præcis og udtømmende

opregning af alle de typer produkter, overtrædelsen omfatter, ikke i sig selv være tilstrækkelig til at berettige, at den annulleres (jf. analogt, i forbindelse med et anbringende vedrørende en begrundelsesmangel, [dom af 14.5.1998, sag T-310/94, Gruber + Weber mod Kommissionen, Sml. II, s. 1043], præmis 214). [...]«. Ved at anlægge dette ræsonnement til støtte for sin opfattelse om, at Kommissionen havde påvist en overtrædelse vedrørende projektledningsrør, vendte Retten bevisbyrden om.

⁹¹ Med hensyn til Verlucas erklæringer har Sumitomo kritiseret Rettens argumentation i den appellerede doms præmis 219 og 220, citeret ovenfor i præmis 70, da det fremgår heraf, at det alene på grundlag af Verlucas erklæringer kunne fastslås, at den adfærd, der blev lagt de japanske producenter til last, ligeledes vedrørte projektledningsrør. Rettens standpunkt i den appellerede doms præmis 220 vedrørende troværdigheden af Verlucas erklæringer kan under alle omstændigheder anfægtes, eftersom Retten i samme doms præmis 281-284 og præmis 349 udtrykkeligt fastslog, at disse erklæringer var behæftet med fejl og uklarheder. Når Retten fandt, at Verlucas forklaringer ikke var troværdige på visse punkter, var det ikke berettiget at indtage et andet standpunkt vedrørende et andet punkt, hvorom der også kunne foreligge alvorlig tvivl.

⁹² Endelig har Sumitomo gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl, da den antog, at der forelå en overtrædelse af artikel 81, stk. 1, EF vedrørende projektledningsrør, selv om den på grundlag af de beviser, der var til rådighed, ikke var i stand til at angive begyndelses- og slutdatoerne for denne overtrædelse.

- 93 Kommissionen har indledningsvis anført, at Sumitomo ikke kan udvide rækkevidden af virksomhedens appel ved at overtage de argumenter, der fremføres i Nippon Steels skriftlige indlæg. Sumitomos appel må følgelig afvises, for så vidt som den vedrører OCTG-rør med standardgevind, og for så vidt som der i appellen påberåbes argumenter, som Nippon Steel har fremført vedrørende projektledningsrør.
- 94 Kommissionen har endvidere gjort gældende, at Sumitomos argumenter i det højeste viser, at der kunne have været en anden plausibel vurdering af beviserne. Dette er dog ikke tilstrækkeligt som grundlag for appellen, da det ikke er lykkedes Sumitomo at tilbagevise de tre hovedbegrundelser for den appellerede dom, ifølge hvilke Verlucas erklæringer i sig selv er et tilstrækkeligt bevis, den omstændighed, at der ikke foreligger andre specifikke beviser vedrørende projektledningsrør, på ingen måde berører konstateringen af overtrædelsen, og at Verlucas erklæringer er blevet bestyrket af Bechers erklæringer.
- 95 Kommissionen understreger, at Sumitomo ikke har bestridt visse af Rettens konstateringer, som i sig selv er tilstrækkelige til at bekræfte overtrædelsen. Appellen er derfor uden virkning. Den må i øvrigt afvises, fordi Sumitomos argumenter i det væsentlige blot vedrører bedømmelsen af de faktiske omstændigheder. Den kritik, som Sumitomo har rettet mod konstateringen af, at Verlucas erklæringer var troværdige, har navnlig ikke afsløret nogen retlig fejl.
- 96 Under alle omstændigheder har Retten hverken gengivet beviserne forkert eller vendt bevisbyrden om.

- 97 Kommissionen bemærker endelig, at Sumitomos påstand om, at den appellerede dom hviler på en selvmodsigende og utilstrækkelig begrundelse, alene er underbygget med en generel henvisning til de foregående afsnit i appelskriftet og af denne grund må forkastes.

2. Domstolens bemærkninger

- 98 Det bemærkes først, at det ikke er nødvendigt at tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt Sumitomo kunne overtage de argumenter, der er fremført i Nippon Steels skriftlige indlæg. For som det allerede er blevet fastslået ovenfor, er Nippon Steels argumentation under alle omstændigheder ugrundet.
- 99 For så vidt angår den argumentation, der er fremført i Sumitomos skriftlige indlæg, må det fastslås, at der med denne i det væsentlige gøres forsøg på at anfægte den bevisværdi, som Retten har tillagt Verlucas og Bechers erklæringer, med argumenter, der skal godtgøre, at disse erklæringer ikke er troværdige eller under alle omstændigheder mindre troværdige end antaget af Retten.
- 100 Som generaladvokaten har anført i punkt 88-92 i forslaget til afgørelse, og således som det fremgår af den retspraksis, der citeres i nærværende doms præmis 56, kan disse argumenter kun realitetsbehandles, i det omfang de ikke udgør et skjult middel til at opnå en fornyet prøvelse af de faktiske omstændigheder ved Domstolen.

- 101 Angående den bevisværdi, der blev tillagt Bechers erklæringer, vil Domstolen kunne prøve Sumitomos argument om, at Retten burde have tillagt de nævnte erklæringer en anden bevisværdi, fordi Becher ikke havde direkte kendskab til den påståede overtrædelse.
- 102 I den appellerede doms præmis 297 udtalte Retten, at »når en person — således som det er tilfældet i nærværende sag for så vidt angår Mannesmann — der ikke har direkte kendskab til de relevante omstændigheder, afgiver en erklæring som repræsentant for et selskab, hvorved han indrømmer, at der foreligger en overtrædelse fra selskabets side såvel som fra andre virksomheders side, støtter vedkommende sig nødvendigvis på oplysninger, der er meddelt af selskabet, og især af dettes medarbejdere, der har et direkte kendskab til de omtvistede former for praksis. [...] erklæringer, der går imod den persons interesser, der afgiver dem, [må] principielt tillægges værdi som beviser, og der må følgelig tillægges Bechers erklæring i denne sag en betydelig vægt«.
- 103 Det fremgår af den nævnte præmis, at Retten ved sin bedømmelse af bevisværdien af Bechers erklæringer faktisk tog hensyn til den omstændighed, at han ikke havde direkte kendskab til den omhandlede overtrædelse. Rettens argumentation i den nævnte præmis er heller ikke behæftet med en tilsidesættelse af reglerne om bevisbyrde og bevisførelse. Som generaladvokaten har anført i punkt 119 i forslaget til afgørelse, giver en erklæring, der afgives som repræsentant for et selskab, og hvorved det anerkendes, at selskabet har begået en overtrædelse, anledning til betydelige juridiske og økonomiske risici, hvilket gør det yderst usandsynligt, at den afgives, uden at den, der afgiver den, har haft oplysninger til rådighed, der er meddelt af det nævnte selskabs ansatte, som for deres vedkommende har et direkte kendskab til de påtalte omstændigheder. Under disse omstændigheder berører det forhold, at repræsentanten for selskabet ikke selv har direkte kendskab til de faktiske omstændigheder, ikke den bevisværdi, som Retten har kunnet tillægge en sådan erklæring.
- 104 Hvad angår Sumitomos andre argumenter, hvorefter der foreligger retlige fejl i vurderingen af Bechers erklæringer og manglende sammenhæng i anvendelsen af de

nævnte erklæringer og af Verlucas erklæringer, må det fastslås, at de i det væsentlige svarer til de af Nippon Steel fremførte argumenter, der er blevet forkastet som ugrundede af de grunde, der er anført i denne doms præmis 68-73, 79 og 80. Af disse samme grunde kan Sumitomos i det væsentlige identiske argumenter ikke tages til følge.

105 For så vidt som Sumitomo kritiserer Retten for at have vendt bevisbyrden om, idet den i den appellerede doms præmis 336 har bemærket, at »selv om de japanske sagsøgere havde været i stand til at rejse en vis tvivl om, hvilke konkrete produkter der var omfattet af aftalen, der påtales i den anfægtede beslutnings artikel 1 — hvilket ikke er blevet godtgjort — må det understreges, at når beslutningen set i sin helhed viser, at den konstaterede overtrædelse vedrørte en bestemt type produkter, og nævner beviserne til støtte for denne konklusion, kan den omstændighed, at beslutningen ikke indeholder en præcis og udtømmende opregning af alle de typer produkter, overtrædelsen omfatter, ikke i sig selv være tilstrækkelig til at berettige, at den annulleres«, kan selskabets argumentation heller ikke tiltrædes.

106 Således som generaladvokaten har anført i punkt 130-132 i forslaget til afgørelse, fremgår det klart af indledningen til den nævnte præmis 336 i den appellerede dom, der er formuleret således: »[...] selv om [...] — hvilket ikke er blevet godtgjort [...]«, at der er tale om en overflødig begrundelse i den nævnte dom, som er selvstændig i forhold til de konklusioner, som Retten har draget i præmis 332-335, som er citeret i nærværende doms præmis 72. Der imidlertid fast retspraksis, at Domstolen uden videre forkaster klagepunkter rettet mod præmisser, der til overflod er anført i en dom afsagt af Retten, fordi disse ikke kan føre til dens ophævelse (kendelse af 25.3.1996, sag C-137/95 P, SPO m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 1611, præmis 47, og dom af 16.9.1997, sag C-362/95 P, Blackspur DIY m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 4775, præmis 23).

107 Hvad endvidere angår bevisværdien af Verlucas erklæringer er det tilstrækkeligt at minde om — således som det allerede er blevet fastslået ved gennemgangen af det tredje led i Nippon Steels anbringende — at den argumentation, som Retten har udviklet i den appellerede doms præmis 219 og 220, og som Sumitomo anfægtet,

ikke er behæftet med nogen retlig fejl. Det bemærkes under alle omstændigheder, således som generaladvokaten har anført i punkt 104 i forslaget til afgørelse, at Retten efter at have betegnet Verlucas erklæringer som troværdige ligeledes kunne anse disse erklæringer for tilstrækkelige til at bevise overtrædelsen, i det omfang de blev underbygget af andre beviser, og finde, at disse erklæringer i denne situation var tilstrækkelige til, at det kunne konkluderes, at der forelå en overtrædelse vedrørende et bestemt produkt inden for den i sagen omhandlede produktkategori.

- 108 Endelig gør den omstændighed, at Retten i den appellerede doms præmis 349 bemærkede, at Verlucas erklæringer er utilstrækkeligt præcise for så vidt angår datoen for overtrædelsens ophør, intet skår i disse erklæringers indholdsmæssige troværdighed, der er fastslået i den appellerede dom og bestyrket af andre beviser.
- 109 Da ingen af Sumitomos klagepunkter kan tiltrædes, må det første anbringende forkastes.

C — Sumitomos andet anbringende vedrørende langvarigheden af sagsbehandlingen ved Retten

1. Parternes argumentation

- 110 Sumitomo kritiserer varigheden af Rettens sagsbehandling, som var fire år og tre måneder. Selskabet nævner, at der gik to år mellem afslutningen af den skriftlige forhandling og beslutningen om at indlede den mundtlige forhandling og næsten 16 måneder mellem afslutningen af den mundtlige forhandling og afsigelsen af dommen. Der forløb endvidere to år mellem Kommissionens begæring om foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse og Rettens anmodning til Kommissionen om at indgive en konsolideret sagsakt.

- 111 Under disse omstændigheder var varigheden af sagens behandling ved Retten i strid med artikel 6, stk. 1, i EMRK.
- 112 Varigheden af Rettens behandling af sagen var i øvrigt i realiteten længere end den, som Domstolen bedømte som urimelig lang i dommen i sagen Baustahlgewebe mod Kommissionen. Også sammenlignet med den gennemsnitlige varighed af sager, der indbringes for Retten i lignende sagskategorier, var behandlingen af den foreliggende sag urimelig langvarig.
- 113 Sumitomo hævder at have lidt økonomisk tab som følge af sagens varighed. Selskabet finder en erstatning på mindst 1 012 332 EUR passende.
- 114 Kommissionen har anført, at når sagens omstændigheder tages i betragtning, var Rettens behandling af sagen ikke urimelig langvarig.

2. Domstolens bemærkninger

- 115 Det bemærkes, at det almindelige fællesskabsretlige princip, hvorefter enhver har ret til en retfærdig rettergang, og som er inspireret af artikel 6, stk. 1, i EMRK, og navnlig ret til en rettergang inden en rimelig frist, finder anvendelse under en retssag til prøvelse af en kommissionsbeslutning, hvorved der pålægges en virksomhed bøder for overtrædelse af konkurrenceretten (dommen i sagen Baustahlgewebe mod Kommissionen, præmis 20 og 21, og i sagen Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mod Kommissionen, præmis 179, samt dom af 2.10.2003, sag C-194/99 P, Thyssen Stahl mod Kommissionen, Sml. I, s. 10821, præmis 154).

- 116 Fristens rimelige karakter vurderes på grundlag af omstændighederne i den enkelte sag, herunder sagens betydning for den pågældende, dens kompleksitet samt sagsøgerens og de kompetente myndigheders adfærd (dommen i sagen Baustahl-gewebe mod Kommissionen, præmis 29, og i sagen Thyssen Stahl mod Kommissionen, præmis 155).
- 117 Domstolen har i den forbindelse præciseret, at listen over disse kriterier ikke er udtømmende, og at vurderingen af fristens rimelige karakter ikke kræver en systematisk undersøgelse af sagens omstændigheder med henblik på hvert enkelt af kriterierne, når varigheden af proceduren fremstår som begrundet med hensyn til et enkelt kriterium. Sagens kompleksitet kan således anvendes til at begrunde en frist, der ved første øjekast synes for lang (dommen i sagen Limburgse Vinyl Maatschaappij m.fl. mod Kommissionen, præmis 188, og i sagen Thyssen Stahl mod Kommissionen, præmis 156).
- 118 I den foreliggende sag begyndte proceduren for Retten med indgivelsen af Sumitomos stævning den 1. april 2000, hvorved der blev anlagt sag med påstand om annullation af den anfægtede beslutning, og den afsluttedes den 8. juli 2004, som er datoen for afsigelsen af den appellerede dom. Den varede således ca. fire år og tre måneder.
- 119 En sådan varighed forekommer ved første øjekast betragtelig. Imidlertid bemærkes, således som generaladvokaten har anført i punkt 151 og 159 i forslaget til afgørelse, at så godt som samtlige faktiske omstændigheder, der var lagt til grund i den anfægtede beslutning, blev bestridt i første instans og følgelig måtte efterprøves. Bevisværdien af de erklæringer og dokumenter, der var til rådighed, måtte vurderes. En række foranstaltninger, som Retten traf efter juni 2002 med henblik på tilrettelæggelsen af sagerne, forudsatte en forudgående analyse af sagsakterne eller i det mindste af visse dele af disse.
- 120 Der skal endvidere mindes om, at et annullationssøgsmål blev indledt til prøvelse af den samme beslutning af syv virksomheder på tre processprog. Den appellerede dom blev afsagt samme dag som de tre andre domme i de sager, der var anlagt til prøvelse af den anfægtede beslutning.

- 121 Det fremgår af det ovenfor anførte, at varigheden af sagen, der blev afsluttet med den appellerede dom, navnlig kan forklares med antallet af virksomheder, der havde deltaget i det påtalte kartel, og som havde anlagt sag til prøvelse af den anfægtede beslutning, hvilket gjorde det nødvendigt at behandle disse forskellige sager parallelt, såvel som med Rettens grundige oplysning af sagen og med kravene som følge af den sprogordning, der er fastlagt i Rettens procesregler.
- 122 Det følger heraf, at varigheden af sagsbehandlingen for Retten er begrundet i betragtning af sagens særligt komplicerede karakter.
- 123 Sumitomos andet anbringende er derfor ugrundet.
- 124 Da ingen af de af Sumitomo fremførte anbringender kan tages til følge, må selskabets appel forkastes.
- 125 Det følger af det ovenfor anførte i det hele, at appellerne skal forkastes.

V — Sagsomkostningerne

- 126 Ifølge procesreglementets artikel 122, stk. 1, træffer Domstolen afgørelse om sagens omkostninger, såfremt der ikke gives appellanten medhold. I henhold til proces-

reglementets artikel 69, stk. 2, der i medfør af samme reglements artikel 118 finder anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at Sumitomo og Nippon Steel tilpligtes at betale sagsomkostningerne, og disse har tabt sagen, bør Sumitomo pålægges at betale omkostningerne i sag C-403/04 P og Nippon Steel i sag C-405/04 P.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Første Afdeling):

- 1) **Appellerne forkastes.**

- 2) **Sumitomo Metal Industries Ltd betaler omkostningerne i sag C-403/04 P, og Nippon Steel Corp. betaler omkostningerne i sag C-405/04 P.**

Underskrifter